

در فضیلت بازی

قیصر امین‌پور، شاعر معاصر ایرانی، در کتاب «شعر و کودکی»^۱، شاعران را کودکانی می‌داند که خودآگاهانه به دنیای کودکی بازگشت می‌کنند. او استفاده از تمثیل و جان‌پنداری را که در کودکان موج می‌زند، از ویژگی‌های شاعران می‌داند؛ شاعرانی که از گریهٔ ابر، نالهٔ رعد و نفس خاک سخن می‌گویند و همه چیز را مثل هم می‌کنند. گویی که اگر بخواهیم شاعر شویم، باید کودکی کنیم و همان‌طور که کودک جهان را نو می‌بیند و ملال به او دست نمی‌دهد، شاعر هم همه چیز را همچون کودک، با طراوت و با اعجاب و شگفتی مورد تأمل قرار می‌دهد.

در آن سوی آسیا، ارهان‌پاموک، نویسندهٔ معروف ترکیه و برندهٔ جایزهٔ نوبل ادبیات، در کتاب «رنگهای دیگر»^۲ می‌گوید: «در دوره‌ای، به شدت به آدمی سیاسی، جدی و مسئول تبدیل شدم... به این دلیل نمی‌توانستم به دنیای کودکی که لازمهٔ رمان نوشتن بود، برگردم به خودم می‌گفتم که روحیهٔ فارغ البال کودکانه و حس کودکانه‌ام نسبت به بازی و طنز دیگر بار بازی می‌گردد و روزی من قادر خواهم بود، رمانم را به پایان برسانم.»

در نگاه این دو شاعر و نویسندهٔ بزرگ ایرانی و ترکیه‌ای، گویی رسیدن به قله‌های بلند شعر و داستان‌نویسی، بدون حس و حال کودکانه، بازگشت به دورهٔ کودکی و صفت کودکی را پیشه کردن ناممکن است؛ دوره‌ای که صفت بارز بازیگری است. حال اگر این ایده را بپذیریم، آیا می‌توان به صورتهای دیگر بازگشت به کودکی نیز اندیشید و به گونه‌ای دیگر آن را تصویر کرد؟

با ظهور فناوریهای نو، آن چه که امروزه بیش از پیش کودکان را به خود جلب می‌کند، بازی رایانه‌ای است. این امر مختص کودکان نیست. بلکه بزرگ‌ترها هم گاه غرق این بازیها و از خود بیخود می‌شوند و ساعتها پای بازیها وقت می‌گذرانند. شاید اصرار بر این که برای بازیهای رایانه‌ای وجهی جدی و متعهدانه‌ساز کنیم، ضروری نباشد. شاید ضرورتی نداشته باشد که برای بازیهای رایانه‌ای، از منظری روان‌شناسانه، جایی برای تخلیهٔ هیجانات گره خورده و بسته فرض کنیم و یا از منظری آموزشی، بر کارکرد تعلیمی آن تأکید کنیم. بازی بازی است و همین که ما را به دنیای کودکی باز می‌گرداند و یا در آن دنیا ما را غرق می‌کند، کفایت می‌کند. اگر بازیهای رایانه‌ای موجب شوند که کودکان بازیهای متناسب با عصر خود را انجام دهند، چه باک؟ اگر در میان نسلی، هفت سنگ، یک قل دو قل، لی لی کردن و الک و دولک بازی مرسوم بوده است. اینک نوع دیگر بازی را کودکان انجام می‌دهند. و اگر این بازیها آن چنان جذابیت دارند که بزرگسالان را به دنیای کودکی باز می‌گردانند، و از ویژگیهای کودکی که از آن دور شده‌اند، دیگر بار حظ و بهره می‌برند، از آن استقبال کنیم. در این شماره از دیدگاههای مختلف به این بحث پرداخته‌ایم.

پی‌نوشت

۱. امین‌پور، قیصر (1386) شعر و کودکی. نشر مروارید.

2. Pamuk, Orhan (2007) other colors faber publication